

Kooliuuenduse manifest

01.09.2005

Uue kooliaasta lävel kutsume üles üldrahvalikule arutelule: mida me oma haridussüsteemilt ootame? Millist kooli vajame? Mida saab ja võib kool meie lastega teha? Millist ühiskonda kool loob?

Seda arutelu ei ole tänaseni olnud. Haridust puudutavad otsused sünnivad omasoodu, nii lastest, õpetajatest kui vanematest mööda minnes. Ühelgi hetkel ei ole me kaitstud kannapöörete eest, mida alatasa vahetuvad haridusjuhid kaasa toovad. Ent hariduspõld annab saaki pika aja jooksul, tormata siin ei tohiks. Muutused haridussüsteemis on võimalikud ja koguni hädavajalikud, ent need peavad olema pikalt ette kavandatud ja sündima ühiskonna konsensusel.

Eesti Lastevanemate Liit on kaasa kutsunud humanistliku, lapsest lähtuva, nii lapse kui õpetaja isiksust tunnustava pedagoogika pooldajad. Üheskoos panime kokku manifesti, mida näeme kui lähteülesannet debatiks.

Kooliuuenduse manifest

Eesti kool vajab värskendust.

Ministrid tulevad ja lähevad, aga probleemid jäävad. Me ei saa leppida, et meie laste mured aastast aastasse üha süvenevad.

- Uuringud näitavad, et valdav enamik lapsi ei tunne end koolis hästi, olgu siis ülekoormuse, koolivägivalla või võõrandunud suhete tõttu.
- Õpetajaamet ei ole au sees. Riik ei usalda õpetajat, vaid keskendub ettekirjutustele ja kontrollile. JG see on ebaõiglane väide, ministeeriumi üldharidusosakond ja järelevalveosakond on viimastel aastatel oluliselt olukorda muutnud, juhtkonna vahetus on teinud nende töö raskemaks. Pigem on tunda osade õpetajate survet, et ettekirjutusi võiks olla rohkem, sellest lähtuvad ka Läänemets ja Rand. Noorte jaoks ei ole õpetaja elukutse kuigi atraktiivne.
- Koolide headust hinnatakse üksnes eksamitulemuste põhjal. Teenimatult kehva valgusse satuvad koolid, mis on oma fookuse seadnud mujale kui akadeemilistele tulemustele. JG Riigieksamite hindend ei näita isegi akadeemilisi tulemusi, kuna ei arvestata õpilaste erinevat taset kool astudes jms. Akadeemilised tulemused võivad olla isegi paremad koolides, kus riigieksamite hindend on halvemad
- Tuhatkond õpilast aastas jääb koolist eemale. Selle põhjuste hulgas on üle jõu käiv ja erinevustesse hoolimatult suhtuv õppekava JG õppekava ei suhtu ja ei käi üle jõu, seda teevad need õpetajad, kes protestivad individuaalse lähenemise, arenguestlust jm vastu (viimastel kuudel on ajakirjanduses selle kohta palju näiteid), mille tulemuseks on krooniline eduelamuse puudumine. Lapsi sorteeritakse nendeks, kes koolile kõlbavad, ja nendeks, kes ei kõlba.
- Eesti tööandjatel on puudus iseseisvatest, hea sisemise motivatsiooniga, värskete ideedega töötajatest. Haridussüsteemi kõik astmed keskenduvad endiselt teadmiste ja oskuste treenimisele, jättes tähelepanuta tervikliku maailmapildi kujundamise, loovuse ja empaatia arengu, koostööoskuste edendamise ja palju muud nii inimesele kui ühiskonnale vajalikku. JG meil on fantastilisi õpetajaid kõigil astmetel, neid ei tohiks solvata. Nad on ehk vähemuses, kuid selline avaldus näitab, et manifesti koostajad ei austa neid.

Kool on uue ühiskonna looja.

Kooliuuenduse aluseks peab saama kogu rahvast läbiv kokkulepe selle kohta, millist inimest ja millist ühiskonda Eesti koolilt ootame. Kõik hariduspoliitilised otsused, nii riigi kui kohalikul tasandil, sündigu neid eesmärke järgides. Meie, kooliuuenduse toetajad, usume:

Kooli ülesanne on luua ühiskonda, mis koosneb õnnelikest inimestest.

Kooli ülesanne on luua ühiskonda, mida ühendab solidaarsus ja koostöö.

Kooli ülesanne on luua ühiskonda, kus iga anne saab areneda.

Ei ole õige teha kaalukaid valikuid – sealhulgas luua uut õppekava –, kui ühiskonnas puudub kokkulepe haridussüsteemi (ning selle astmete ja harude) põhiülesande kohta. Selle manifestiga soovime algatada

kogu ühiskonda läbiva debati ning jõuda lähemale ühisele arusaamale sellest, mida haridussüsteemilt ootame. Kutsume üles üldrahvalikule dialoogile!

Uus parem kool sünnib läbi teadlike valikute.

Meie, allakirjutanud, peame hädavajalikuks alljärgnevat samm:

- *Haridussüsteemi areng tuleb kavandada pikaks ajaks ette.* Ükskõik millist muudatust haridussüsteemis tohib teha vaid siis, kui on hinnatud selle eeldatavaid mõjusid ning saadud selgeks, et muudatus viib meid eesmärgile lähemale, st selle tulemuseks on õnnelikumad inimesed ja õnnelikum ühiskond. JG samas on asju, mida on vaja teha kohe, muidu jääme lõputult mõjusid hindama, sest olukord muutub pidevalt
- *Kooli esimene reegel olgu: ära kahjusta!* Ennetada tuleb enesehinnangu langust, probleemide ja vägivalda teket. Selle võti on empaatia ja koostöö soodustamises.
- *Eesti vajab ühtluskooli, kuid mitte standardkooli.* Iga laps on erivajadustega ning peab saama õppida oma eeldustele, huvidele, mõtlemistüübile, õpistiilile vastavalt. Selleks tuleb koolikorraldus palju paindlikumaks muuta ning luua individuaalset lähenemist võimaldavad tugimehhanismid, sh abiõpetaja institutsioon. Laste jaotamine kastidesse peab lõppema.
- *Õppekava riiklikult ettekirjutatud osa maht peab vähenema kordades;* vastavalt tuleb ümber korraldada ka eksamite ja tasemetööde sisu. Vabaneva õppemahu täidavad kool ja õpilane ise erinevate valikainetega, need võivad olla ka vabahariduslikud ning hinneteta. Õppe sisu olgu õppija jaoks tähenduslik ning huvipakkuv, edendada tuleb kaasavaid õppemeetodeid.
- *Riik peab hakkama õpetajat ning koolijuhti usaldama.* Mida vähem on ettekirjutusi ja inspekteerimist, seda rohkem jääb õpetajale aega ja jõudu loominguliseks tööks. JG võiks ikkagi ära märkida, et viimase aja (kuni ministrivahetuseni) tegemised andsid selles suunas lootust Õpetaja tööd tuleb hakata hindama laste tervikliku arengu põhjal.

Kutsume üles kõiki edumeelseid, Eesti laste ja Eesti hariduse pärast muret tundvaid inimesi: toetage kooliuuendust, levitage kooliuuenduse ideid!

Kaur Hanson, Eesti Lastevanemate Liit
Kristel Niisuke, Eesti Õpilasmavalitsuste Liit
Lehte Jõemaa, Eesti Õpetajate Liit
Martin Kaasik, Eesti Koolijuhtide Ühendus
Tiiu Kuurme, European Forum for Freedom in Education Eesti rühm
Sulev Ojap, Eesti Vabade Waldorfkoolide Ühendus
Anne Nõgu, Eesti Eraüldhariduskoolide Ühendus
Ivar Männamaa, Hea Algu
Valdek Rohtma, Eesti Mentorite Ühing